

Redogörelse till riksdagen 2018/19:VPN1

Verksamhetsredogörelse för Valprövningsnämnden 2018

Till riksdagen

Valprövningsnämnden ska enligt 13 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden senast den 22 februari varje år lämna en redogörelse till riksdagen för sin verksamhet under det senaste kalenderåret. I redogörelsen ska nämnden även redovisa verksamhetens kostnader.

Nämnden lämnar härmed följande redogörelse till riksdagen.

Stockholm den 20 februari 2019

Annika Sandström
ordförande

Cecilia Persson
kanslichef

Arbetsuppgifter

Grundläggande bestämmelser om Valprövningsnämnden finns i regeringsformen, riksdagsordningen (när det gäller val inom riksdagen) och kommunallagen (2017:725). De bestämmelser som primärt reglerar Valprövningsnämndens organisation och verksamhet finns i 14 och 15 kap. vallagen (2005:837). De materiella reglerna i olika frågor som rör allmänna val är i allt väsentligt samlade i vallagen. I lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden finns ett antal bestämmelser om bl.a. uppgifter, sammansättning, arbetsordning, ärendenas handläggning och ersättningsfrågor. Sedan den 15 april 2013 finns det en arbetsordning för nämnden med bestämmelser om bl.a. delegering av beslutanderätt samt ärendeförteckning och aktbildning. Nämnden har ställning som förvaltningsmyndighet i regeringsformens mening, och förvaltningslagen (2017:900) är tillämplig på handläggningen av ärenden hos nämnden.

Valprövningsnämnden är den enda instans som prövar överklaganden av beslut av Valmyndigheten och länsstyrelserna om fastställande av utgången av riksdagsval, landstingsval, kommunfullmäktigeval, sametingsval, val till Europaparlamentet och folkomröstningar. Detsamma gäller beslut med anledning av särskilda förrättningar där efterträdare för avgångna ledamöter utses m.m.

Valprövningsnämndens uppgift som klagoinstans omfattar även en rad administrativa valärenden, där talan mot myndigheternas avgöranden kan föras särskilt. Exempel på detta är beslut som rör valkretsindelning, fördelning av antalet mandat på valkretsar, valdistriktsindelning, registrering av partibeteckning, anmälan av kandidater och deltagande i val.

Vid sidan av uppgiften som klagoinstans ligger det på Valprövningsnämnden att pröva behörigheten hos riksdagsledamöter och ersättare för ledamöter (4 kap. 11 § regeringsformen) samt att granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare som utfärdas av Valmyndigheten (14 kap. 30 § vallagen).

Sammansättning

Valprövningsnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie riksdagsval, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess ett nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt.

För ordföranden utses en ersättare i samma ordning och under samma villkor som gäller för valet av ordförande. Suppleanter för övriga sex ledamöter i nämnden utses enligt de regler som gäller för riksdagens organ i allmänhet. Även frågor om i vilken ordning suppleanter ska kallas in och om kompletteringsval bestäms av de allmänna reglerna. Dessa förutsätter ett nomineringsförfarande på parlamentarisk grund.

För de sex ledamöterna ska lika många suppleanter utses. Riksdagen kan emellertid efter förrättat val av suppleanter genom ett särskilt beslut bestämma att antalet suppleanter ska utökas. De nya suppleanterna ska då väljas så snart som möjligt.

Under 2018 hade nämnden följande sammansättning (ledamöterna enligt val den 18 februari 2015):

Ordförande

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman (fr.o.m. 2016-03-03)

Ersättare för ordföranden

Svante O. Johansson, justitieråd (fr.o.m. 2016-03-03)

Ledamöter

Hans Ekström, riksdagsledamot (S)

Bengt-Anders Johansson, f.d. riksdagsledamot (M)

Caroline Helmersson Olsson, riksdagsledamot (S)

Marianne Kierkemann, f.d. riksdagsledamot (M)

Leif Pettersson, f.d. riksdagsledamot (S)

Pavel Gamov, f.d. riksdagsledamot (-)

Suppleanter

Maria Strömkvist, riksdagsledamot (S)

Eva Bengtson, f.d. riksdagsledamot (M)

Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)

Per-Ingvar Johnsson, f.d. riksdagsledamot (C)

Joakim Johansson (S-gruppkansli)

Mattias Bäckström Johansson, riksdagsledamot (SD)

Kansliorganisationen

Valprövningsnämnden biträds av ett kansli med en huvudföredragande, ett antal föredragande, sekreterare och assistenter. Samtliga dessa har en heltidstjänst inom andra delar av Riksdagsförvaltningen och biträder således nämnden vid sidan av sin ordinarie tjänst.

På samma sätt som efter de allmänna valen 2014 har arbetet på kansliet under perioden den 15 september–31 december 2018 letts av en kanslichef. Det är huvudföredraganden som frigjorts från sina ordinarie arbetsuppgifter i utskott för att kunna bistå nämnden som kanslichef på heltid. Denna ordning tillämpades för första gången efter valen 2014. Den framgår av en överenskommelse mellan Riksdagsförvaltningen och Valprövningsnämnden den

24 maj 2018 (se mera om detta i avsnittet Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprövningsnämnden nedan).

Med anledning av den stora mängden överklaganden som kom in till nämnden efter de allmänna valen 2018 (se mera om detta i avsnitten Överklaganden och Skrivelser) hade kansliet följande förstärkta sammansättning:

Kanslichef

Cecilia Persson, f.d. rådman och föredragande vid riksdagens socialutskott (fr.o.m. 2018-09-15)

Huvudföredragande

Cecilia Persson, f.d. rådman och föredragande vid riksdagens socialutskott (t.o.m. 2018-09-14)

Föredragande

Lars Widlund, föredragande vid riksdagens finansutskott (fr.o.m. 2012-04-18)

Kirsten Dieden, hovrättsassessor och föredragande vid riksdagens socialutskott (fr.o.m. 2012-04-18)

Johan Sehlström, föredragande vid riksdagens utskottsavdelning (fr.o.m. 2013-06-12), tjänstledig under 2018

Anders Dölling, jurist (fr.o.m. 2013-06-12)

Catarina Molin, föredragande vid utbildningsutskottet (fr.o.m. 2018-01-24)

Elisabeth Johansson, föredragande vid finansutskottet (fr.o.m. 2018-01-24)

Extra föredragande

Anna Blomdahl, föredragande vid riksdagens trafikutskott (fr.o.m. 2018-09-01)

Roger Aule, föredragande vid riksdagens utbildningsutskott (fr.o.m. 2018-09-01)

Miriam Kantor, föredragande vid riksdagens civilutskott (fr.o.m. 2018-09-01)

Elin Häggqvist, föredragande vid riksdagens utskottsavdelning (fr.o.m. 2018-09-01)

Madeleine Gabrielson, f.d. utskottsråd (fr.o.m. 2018-09-24)

Christian Olsson, utredare vid riksdagens utredningstjänst (fr.o.m. 2018-09-24)

Lars Lilja, verksjurist vid Riksdagsförvaltningen (fr.o.m. 2018-10-01)

Johan Davidsson, föredragande vid riksdagens konstitutionsutskott (fr.o.m. 2018-10-17)

Emma Hellman, föredragande vid riksdagens civilutskott (fr.o.m. 2018-11-09)

Sekreterare

Mattias Andersson, utskottsassistent (fr.o.m. 2013-01-01 t.o.m. 2018-12-31)

Agota Földes, utskottshandläggare (fr.o.m. 2018-11-07)

Sofia Ekstrand, utskottshandläggare (fr.o.m. 2018-12-05)

Assistenter

Tony Holmstedt, utskottsassistent (fr.o.m. 2013-01-01)

Virpi Torkkola, utskottsassistent (fr.o.m. 2018-09-05)

Extra assistenter

Caroline Schmölder, utskottshandläggare (fr.o.m. 2018-09-17 t.o.m. 2018-11-30)

Agota Földes, utskottshandläggare (fr.o.m. 2018-09-21 t.o.m. 2018-11-07)

Britt-Marie Henriksson, f.d. utskottsassistent (fr.o.m. 2018-09-24)

Karl Lindstam, studerande (fr.o.m. 2018-09-25)

Sammanträden

Valprövningsnämnden hade under året 14 sammanträden.

Överklaganden

Valprövningsnämnden tog under 2018 emot sammanlagt 767 överklaganden. Flertalet överklaganden kom in genom nämndens e-postbrevlåda, som installerades och togs i bruk i samband med att nämndens webbplats introducerades under våren 2018, se mera under avsnittet En ny webbplats.

För första gången skulle ett överklagande skickas till Valprövningsnämnden och inte som tidigare till beslutsmyndigheten, se 15 kap. 5 § vallagen.¹

I enlighet med 15 kap. 8 § vallagen lämnades – också för första gången 2018 – information om överklagandena på nämndens nya webbplats. Informationen lades ut den 17 oktober 2018.

Antalet överklaganden efter de allmänna valen 2018 var det största i nämndens historia, dvs. sedan 1976 när Valprövningsnämnden prövade överklaganden av val för första gången. Av tabellen nedan framgår antalet överklaganden som kommit in till nämnden sedan 1976.

¹ Denna lagändring trädde i kraft den 1 mars 2018 och tillämpades första gången inför och vid ordinarie val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige 2018.

Inkomna överklaganden 1976–2018

<i>År</i>	<i>EU- par- la- men- tet</i>	<i>Riks- dagen</i>	<i>Kommun- fullmäktige</i>	<i>Lands- tingsfull- mäktige</i>	<i>Övriga över- klagan- den</i>	<i>Totalt</i>
1976		1	6	2		9
1979		4	6	0		10
1982		5	6	3		14
1985		5	10	3		18
1988		0	7	1		8
1991		7	9	2		18
1994		8	13	6		27
1998		9	16	7		32
1999	1					1
2002		9	16	5		30
2004	3					3
2006		5	13	7		25
2009	5					5
2010		117	92 ²			209
2014	15	19	43	19		96
2018		490	137	96	44³	767

De 44 övriga överklaganden som kom in 2018 avsåg följande frågor:

- registrering eller avregistrering av partibeteckning
- att utse ny ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige
- distribution av namnvalsedlar
- deltagande i 2018 års val
- återkallelse av kandidatanmälan från parti.

Valprovsningsnämnden fattade under 2018 beslut i 261 av de 767 inkomna överklagandena.

Skrivelser

Förutom det stora antalet överklaganden fick Valprovsningsnämnden under 2018 även ta emot ett ovanligt stort antal skrivelser, 63 stycken, från olika personer. Skrivelserna innehöll påståenden eller frågor av olika slag, bl.a.

- påståenden om valfusk
- synpunkter på valets genomförande

² I antalet 92 ingår de överklaganden som gällde landstingsvalet.

³ För åren 1976–2014 finns inte övriga överklaganden särskilt redovisade.

- synpunkter på valets utfall
- förslag på förbättringar.

Under 2018 föredrogs 33 av skrivelserna i nämnden och besvarades av kansliet.

Nämnden har förutom dessa skrivelser mottagit ett upprop, Rädda Sverige, från ca 1 100 personer och en namninsamling, Vi vill ha nyval nu, med ca 9 000 namnunderskrifter. Både uppropet och namninsamlingen har föredragits i nämnden och lämnats utan vidare åtgärd.

Remisser

Valprövningsnämnden fattade under 2018 beslut om två remissutlåtanden över promemoriorna En ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter samt Stärkt skydd för valhemligheten.

Granskning av bevis

Valprövningsnämnden har under 2018 granskat bevis för dels nio nya ledamöter och sex ersättare i riksdagen, dels två nya ledamöter i Europaparlamentet och tre ersättare i Europaparlamentet.

Med anledning av riksdagsvalet den 9 september 2018 har nämnden granskat bevisen för de 349 ledamöterna och 554 ersättarna.

I samtliga fall fann nämnden att bevisen blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen.

En ny webbplats

Under våren 2018 utarbetade it-avdelningen i Riksdagsförvaltningen tillsammans med externa datakonsulter, och i nära samarbete med nämndens kansli, en webbplats till nämnden. Webbplatsen har ett system där nämndens avgöranden kan publiceras.

Den nya webbplatsen, som är en del av riksdagens webbplats, togs i bruk under senare delen av våren 2018.

På webbplatsen finns information om Valprövningsnämnden och om hur man överklagar ett beslut till nämnden. Samtliga de beslut som avgjorts av nämnden sedan 1975 finns publicerade. Besluten publiceras fortlöpande.

En nyhet 2018 var att nämnden på sin webbplats skulle publicera uppgifter om samtliga de överklaganden som kommit in efter de allmänna valen, vilket också gjordes.

Resa och besök

Två ledamöter från nämnden deltog den 3–4 december 2018 i det andra plenarmötet i det globala nätverket Global Network on Electoral Justice i Cancún, Mexico.

Ersättaren för ordföranden träffade den 15 maj 2018 företrädare för OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (Odihr). Mötet utgjorde en del av förberedelserna för att avgöra om Odihr skulle genomföra valobservation eller inte i Sverige.

En valobservation genomfördes av Odihr under hösten 2018.

Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprovsnämnden

Enligt 1 § andra stycket och 2 § 5, 7 och 8 lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen biträda bl.a. Valprovsnämnden i olika avseenden.

Enligt 7 a § samma lag ska Riksdagsförvaltningen träffa en överenskommelse med var och en av riksdagens nämndmyndigheter om förvaltningens kanslistöd till nämndmyndigheten.

En skriftlig överenskommelse mellan nämnden och förvaltningen ingicks för första gången den 5 februari 2014 (dnr 1802-2012/13).

En ny överenskommelse mellan nämnden och förvaltningen ingicks den 19 november 2015 (dnr 1782-2014/15). Överenskommelsen gällde t.o.m. den 31 december 2016.

En förnyelse av överenskommelsen mellan nämnden och förvaltningen ingicks den 31 maj 2018 (dnr 1782-2014/15). Överenskommelsen gällde t.o.m. den 31 december 2018.

Den förlängs automatiskt med ett kalenderår i taget om ingen part skriftligen säger upp överenskommelsen senast tre månader före ett kalenderårsskifte. Parterna ska löpande (dock minst vartannat år) följa upp överenskommelsen och vid behov omförhandla den.

Resultaträkning för Valprovsningsnämnden 2017 och 2018

Som framgår av utfallsrapporten på nästa sida har kostnaderna för arvoden till bl.a. uppdragstagare 2018 varit betydligt större än motsvarande kostnader för 2017. Förklaringen till skillnaden är den förstärkning av kansliorganisationen som gjordes med anledning av den stora mängden överklaganden och skrivelser som kom in till nämnden efter valen 2018. Kansliet har förutom en kanslichef på heltid haft ytterligare fyra personer, två föredragande och två assistenter, som tjänstgjort på mer eller mindre heltid. En av dessa föredragande och båda assistenterna rekryterades externt. Denna ordning var ny 2018.

Gruppen föredragande, både ordinarie och extra, har under 2018 bestått av sammanlagt 14 personer (inklusive 2 heltidsanställda och 2 halvtidsanställda) jämfört med 6 personer de år det inte varit ett valår.

Posten Datakonsulter är ny för 2018 och avser kostnader för arbetet med att ta fram nämndens nya webbplats som har ett system där nämndens avgöranden kan publiceras.

Posten Böcker avser inköp av val- och förvaltningsrättslig litteratur som användes vid nämndens arbete med överklagandena under hösten 2018.

Utfallsrapport Valprovsningsnämnden 2018

År	2017	2018
Arvode uppdragstagare	222 152	654 421
Arvoden riksdagsledamöter	0	41 880
Löner och arvoden anställd personal	0	0
Inrikes skattefria traktamenten	330	0
Inrikes skattepliktiga traktamenten	276	1 295
Inrikes skattefria bilersättningar	500	3 502
Inrikes skattepliktiga bilersättningar	351	2 461
Lagstadgade arbetsgivaravg. löner (motkonto 2562)	41 868	114 475
Lagstadgade arbetsgivaravg. arvoden (motkonto 2562)	1 917	11 618
Särskild löneskatt arvoden (65 år)	1 026	802
Särskild löneskatt löner (65 år)	12 621	48 072
Individuell ålderspension	0	0
Särskild löneskatt individuell ålderspension	0	0
KÅPAN	0	0
Särskild löneskatt KÅPAN	0	0
Avgift Trygghetsstiftelsen	1	11
Premie till Nämnden för statens avtalsförsäkring	0	0
Intern representation – utomstatlig	0	7 873
Extern representation – utomstatlig	1 060	0
Taxi inrikes	0	2 587
Flygkostnader inrikes	0	30 940
Flygkostnader utrikes	0	18 400
Marktransporter m.m. inrikes	0	834
Tågkostnader inrikes	4 444	17 296
Datakonsulter – utomstatliga	0	35 564
Enklare förtäring, livsmedel	0	2 231
Läkemedel och läkarvård – skattepliktigt	0	0
Böcker – utomstatliga	0	7 317
Fakturerade kostnader – inomstatliga	0	0
Summa	286 546	1 001 579
<i>Budget</i>	<i>431 000</i>	<i>1 083 602</i>

